

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi

2026/1/4

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ
T Ü R K M E R

Türk Devletleri Teşkilatı'nın Türkistan Gayriresmî Zirvesi ve Bildirisi

Erdem YILMAZ

Mayıs 2026

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ
T Ü R K M E R

Danışman
Prof. Dr. Köksal ŞAHİN

Bu yayının tüm hakları Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi'ne aittir. İzin olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI'NIN TÜRKİSTAN GAYRİRESMÎ ZİRVESİ VE BİLDİRİSİ

Erdem YILMAZ¹

Giriş

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), kökleri ortak tarih, dil, kültür ve coğrafi bağlara dayanan, günümüzde ise Türkistan jeopolitiğinde kurumsal bir güç merkezine dönüşen stratejik bir entegrasyon modelidir. Bu kurumsal yapılaşma sürecinin ilk somut adımı, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından ortaya çıkan yeni jeopolitik gerçeklikler doğrultusunda, 1992 yılında Türkiye'nin başkenti Ankara'da düzenlenen "Türk Dili Konuşan Ülkeler Zirvesi" ile atılmıştır. Başlangıçta liderlerin dönemsel olarak bir araya geldiği bir istişare forumu niteliğindeki bu zirveler, Türk dünyasının entegrasyon potansiyelini ortaya koymuş ve zamanla daha hukuki ve kurumsal bir zemine oturma ihtiyacını doğurmuştur. Bu doğrultuda, 3 Ekim 2009 tarihinde imzalanan Nahçıvan Antlaşması'nın, Türk dünyasının kurumsallaşma tarihinde bir milat teşkil ettiği söylenebilir. Bu antlaşmayla birlikte süreç, devlet başkanlarının liderliğinde daimî sekreteryaya sahip hükümetlerarası bir yapı olan "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi" (Türk Keneşi) olarak yeniden yapılandırılmıştır. Konsey, ekonomik ilişkilerden eğitime, ulaştırma hatlarından ortak kültürel mirasa kadar geniş bir alanda iş birliği mekanizmaları üretmek üzere devletler arasındaki çok taraflı ilişkilerin hukuki altyapısını tahkim etmiştir. Küresel sistemdeki güç kaymaları ve bölgesel güvenlik dinamikleri, bu entegrasyonun kapsamının daha da genişletilmesini zorunlu kılmıştır.

Kasım 2021'de İstanbul'da düzenlenen tarihi 8. Devlet Başkanları Zirvesi'nde alınan kararla organizasyonun adının "Türk Devletleri Teşkilatı (TDT)" olarak değiştirilmesi, yapının bölgesel bir iş birliği örgütünden küresel ölçekte ..etkisi olan bir devletlerarası bloklaşmaya yöneldiğinin ilanı olmuştur. TDT, bu isim değişikliğiyle birlikte "Türk Dünyası 2040 Vizyon Belgesi"ni de kabul ederek, siyasi eş güdüm, ekonomik entegrasyon ve dijital dönüşüm gibi alanlarda uzun vadeli ve stratejik hedefler belirlemiştir. Bu genişleme ve derinleşme süreci, 11 Kasım 2022'de düzenlenen 9. Semerkant Zirvesi'nde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) TDT'ye gözlemci üye olarak kabul edilmesiyle yeni bir diplomatik boyut kazanmıştır. KKTC'nin gözlemci üye statüsü kazanması, Türk dünyasının jeopolitik sınırlarının Doğu Akdeniz'e kadar uzanan bir bütünlük arz ettiğini göstermesi ve uluslararası alanda Kıbrıs Türk halkının haklı davasına verilen kolektif desteği somutlaştırması bakımından tarihi bir kırılma noktası olarak gösterilebilir. kayıtlara geçmiştir. TDT, kurumsal olgunluğunu pekiştirirken olağanüstü ve gayriresmî zirveler vasıtasıyla bölgesel krizlere ve ani gelişmelere refleks gösterme kabiliyetini de artırmıştır. Nitekim 16 Mart 2023 tarihinde Ankara'da düzenlenen Olağanüstü Zirve, Türkiye'de yaşanan deprem felaketinin ardından "Afet-Acil Durum Yönetimi ve İnsani Yardım" temasıyla toplanmış ve sivil savunma alanında kurumsal iş birliğini derinleştiren kararlara imza atmıştır. Hemen ardından 3 Kasım 2023'te Kazakistan'ın başkenti Astana'da düzenlenen 10. Zirve ise "Türk Devri" mottosuyla gerçekleştirilerek savunma sanayii, güvenlik ve ekonomik entegrasyon başlıklarında yeni bir dönemin kapılarını aramıştır.

TDT'nin ulaştığı bu jeopolitik olgunluk aşamasında, 5-6 Temmuz 2024 tarihlerinde Azerbaycan'ın sembolik öneme sahip kültür başkenti Şuşa'da düzenlenen Gayriresmî TDT Zirvesi, "Ulaştırma Bağlantısı ve İklim Hareketi ile Sürdürülebilir Bir Gelecek İnşa Etmek" ana temasıyla toplanmıştır. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in ev sahipliğinde gerçekleşen bu kritik zirveye, Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev, Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov, KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Macaristan Başbakanı Viktor Orban, TDT Genel Sekreteri Büyükelçi Kubanıçbek Ömüraliyev ve TDT Aksakallar Konseyi Başkanı Binali Yıldırım katılım göstermiştir. Zirvede,

¹ Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi, Türkistan Araştırmacısı 2350y08003@manas.edu.kg

Türkiye Cumhuriyeti ise Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz tarafından temsil edilmiştir. Karabağ'ın kurtuluşunun ve Türk dünyasının dayanışmasının sembolü olan Şuşa'da bir araya gelen liderler, Hazar geçişli Doğu-Batı Orta Koridoru'nun geliştirilmesi, ulaştırma hatlarının güvenliği, dijital gümrükleşme ve küresel iklim kriziyle ortak mücadele gibi stratejik başlıkları ele almıştır.

Şuşa'da yakalanan ivmenin ardından TDT, kurumsal takvimini 6 Kasım 2024 tarihinde Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te düzenlenen 11. Devlet Başkanları Zirvesi ile sürdürmüştür. "Türk Dünyasının Güçlendirilmesi: Ekonomik Entegrasyon, Sürdürülebilir Kalkınma, Dijital Gelecek ve Herkes İçin Güvenlik" temasıyla toplanan bu olağan zirvede ekonomik, teknolojik ve sivil koruma alanlarında önemli kararlar alınmıştır. Bu süreç, TDT'nin kurumsal ve stratejik derinliğini artırarak devam etmiş ve nihayetinde TDT'nin bugünkü güncel gündemini oluşturan 2026 yılındaki Gayriresmî Zirve aşamasına kadar ulaşmıştır.

Bu çalışma kapsamında, kurumsal tarihçesi ve geçirdiği evreler özetlenen TDT'nin, ulaştığı en güncel jeopolitik olgunluk durumunu temsil eden 2026 yılındaki Gayriresmî TDT Zirvesi ve bu zirve neticesinde ilan edilen Türkistan Bildirgesi detaylı bir şekilde incelenecektir. Söz konusu gayriresmî zirvenin ve Türkistan Bildirgesi'nin Türk dünyasının siyasi, ekonomik ve kültürel entegrasyonuna olan yapısal etkileri çok boyutlu bir değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

1. TDT'nin Gayriresmî Toplantıları

TDT'nin kurumsal esnekliğini, bölgesel ve küresel gelişmelere hızlı adaptasyon kabiliyetini gösteren en önemli mekanizmalardan biri gayriresmî liderler zirveleridir. Teşkilatın resmi internet sitesinde (turkiestates.org) yer alan bildirimler ve kurucu belgeler incelendiğinde, bu zirvelerin ilkinin olağan takvimin dışında stratejik bir eşik olarak tasarlandığı görülmektedir. 31 Mart 2021 tarihinde video konferans yöntemiyle gerçekleştirilen ilk Gayriresmî Zirve, salgın şartlarının getirdiği kısıtlamalara rağmen Türk dünyasının entegrasyon iradesini sekteye uğratmamıştır. "Kazakistan'ın Manevi Başkenti" ilan edilen Türkistan şehri odaklı düzenlenen bu zirve sonucunda yayımlanan ilk Türkistan Deklarasyonu, Türk dünyasının tarihsel merkezlerini canlandırma kararlılığını ve teşkilatın yapısal dönüşüm sinyallerini resmi kurucu belgelere geçirmiştir. Teşkilatın kurumsal tarihçesinde bir diğer kritik aşamayı, bölgesel krizlere ve insani felakete karşı gösterilen kolektif refleks teşkil etmiştir. Resmi belgelerde "Olağanüstü Zirve" olarak tasnif edilen ancak gayriresmî zirvelerin dinamik yapısıyla örtüşen 16 Mart 2023 Ankara Zirvesi, Türkiye'de meydana gelen asrın deprem felaketinin hemen ardından "Afet-Acil Durum Yönetimi ve İnsani Yardım" ana temasıyla toplanmıştır. Ankara Bildirisi ile taçlanan bu toplantı, TDT'nin sadece siyasi ve ekonomik bir ortaklık olmadığını, aynı zamanda üye devletler arasında sivil koruma, ortak arama-kurtarma birimlerinin kurulması ve afet yönetimi gibi doğrudan insan hayatına dokunan alanlarda kurumsal entegrasyonu derinleştirdiğini ortaya koymuştur.

Bu gayriresmî zirve geleneği, sahadaki jeopolitik kazanımların kurumsal bir diplomasiye tahvil edilmesi noktasında Şuşa'da yeni bir aşamaya ulaşmıştır. 5-6 Temmuz 2024 tarihlerinde Azerbaycan'ın Karabağ zaferinin ve Türk kültürünün sembolü olan Şuşa kentinde düzenlenen Gayriresmî TDT Zirvesi, "Ulaştırma Bağlantısı ve İklim Hareketi ile Sürdürülebilir Bir Gelecek İnşa Etmek" teması altında icra edilmiştir. Teşkilatın resmi veri tabanında yer alan Şuşa Beyannamesi (Karabağ Deklarasyonu), Doğu-Batı Orta Koridoru'nun lojistik kapasitesinin artırılması, gümrük prosedürlerinin dijitalleştirilmesi ve yeşil enerji geçişi gibi somut projeleri hukuki bir çerçeveye oturtmuştur. Bu zirve, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin en üst düzeyde temsil edilmesiyle de teşkilatın Akdeniz ve Türkistan'daki jeopolitik ağırlığını belgelemiştir.

Kurumsal takvimin ve esnek zirve diplomasisinin ulaştığı en güncel ve somut halkayı ise 15 Mayıs 2026 tarihinde düzenlenen son gayriresmî zirve oluşturmuştur. Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert

Tokayev'in ev sahipliğinde bir kez daha Türk dünyasının manevi başkenti Türkistan şehrinde fiziki olarak bir araya gelen liderler, bu kez çağın en stratejik dönüşüm alanını masaya yatırmışlardır. "Yapay Zekâ ve Dijital Kalkınma" ana temasıyla toplanan bu zirveye Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov, Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev ve KKTC Cumhurbaşkanı Tufan Erhürman başta olmak üzere üye ve gözlemci devletlerin lider kadrosu katılım göstermiştir. Türkmenistan ve Macaristan'dan ise üst düzey bir katılım gösterilmemiştir. Zirvenin çıktısı olarak imzalanan kurucu belgeler ve ilan edilen yeni Türkistan Bildirgesi; siber güvenlik, ortak yapay zekâ algoritmaları, veri entegrasyonu ve dijital altyapı projeleri gibi yeni nesil alanlarda TDT'nin küresel bir aktör olma iddiasını net bir şekilde ortaya koymuştur.

1.1. Türkistan Gayriresmî Zirvesi

TDT'nin kurumsal evriminde yeni bir mihenk taşı niteliği taşıyan 15 Mayıs 2026 tarihli Türkistan Gayriresmî Zirvesi, yalnızca icra edildiği günün diplomatik temaslarıyla değil, ev sahibi Kazakistan'ın aylar öncesinden başlattığı yoğun ve çok boyutlu hazırlık süreciyle de dikkat çeken bir organizasyon olmuştur. Kazakistan diplomasi mekanizması ve bürokrasisi, zirve öncesinde hem altyapısal hem de diplomatik anlamda ciddi bir seferberlik içine girmiştir. Zirvenin "Türk dünyasının manevi başkenti" sıfatını taşıyan Türkistan şehrinde düzenlenecek olması, Kazakistan yönetimi açısından tarihsel bir sembolizmin modern teknolojik hedeflerle sentezlenmesi fırsatı olarak görülmüştür. Bu bağlamda, zirve öncesinde Türkistan şehrinin dijital altyapısı modernize edilmiş, uluslararası heyetlerin ağırlanacağı komplekslerde "akıllı şehir"² konseptine uygun teknolojik yenilikler devreye sokulmuş ve geniş çaplı güvenlik protokolleri oluşturulmuştur. Diplomasi cephesinde ise Kazakistan Dışişleri Bakanlığı, üye ve gözlemci devletlerin başkentleriyle yoğun bir "mekik diplomasisi"³ yürüterek zirvenin ana teması olan yapay zekâ ve dijital entegrasyon konularında ortak metinlerin taslaklarını önceden olgunlaştırmaya çalışmıştır. Kazakistan'ın bu proaktif tutumu, TDT içindeki bölgesel ağırlığını pekiştirme ve Astana yönetiminin "çok vektörlü dış politikasını"⁴ Türkistan coğrafyasının yeni dijital mimarisi üzerinden yeniden konumlandırma stratejisinin somut bir tezahürü olarak kayıtlara geçmiştir.

Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev'in ev sahipliğinde titiz bir hazırlık evresinin ardından toplanan zirve; Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov, Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Cumhurbaşkanı Tufan Erhürman'ı bir araya getirmiştir. Bu toplantı, teşkilatın geleneksel jeopolitik ve lojistik gündeminin ötesine geçerek siber güvenlik ve dijital kalkınma gibi yirmi birinci yüzyılın "asimetrik güç unsurlarını"⁵ merkeze almıştır. İmzalanan yeni Türkistan Bildirgesi ile Türkistan coğrafyasında salt fiziksel bir ulaştırma ağı kurmanın ötesinde, üye devletler arasında sınır aşan veri güvenliği protokollerinin standardize edilmesi ve ulusal yapay zekâ stratejilerinin entegre edilmesi hedeflenmiştir. Siyaset bilimi perspektifinden bakıldığında bu durum, TDT'nin "Dijital İpek

² Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak kentsel hizmetlerin kalitesini, güvenliğini ve performansını artıran bütünlüklü kentsel yönetim modeli.

³ Üçüncü bir tarafın veya ev sahibinin, uzlaşma sağlamak amacıyla taraflar arasında doğrudan bir araya gelmelerine gerek kalmadan yürüttüğü sürekli ve dolaylı müzakere yöntemi.

⁴ Devletlerin tek bir küresel veya bölgesel güce bağımlı kalmamak adına, farklı güç merkezleriyle eşzamanlı ve dengeli ilişkiler kurmayı hedeflediği stratejik yaklaşım.

⁵ Konvansiyonel askeri veya ekonomik gücün ötesinde, siber uzay ve dijital veri gibi taraflar arasındaki güç dengesini geleneksel olmayan yollarla değiştirebilen faktörler.

Yolu"⁶konseptini kurumsallaştırarak dijital egemenlik kavramını kolektif bir güvenlik şemsiyesi altında yeniden tanımlama iradesini iradesi şeklinde ifade edilebilir. Ancak zirvenin uluslararası ilişkiler disiplini açısından asıl dikkate şayan boyutu, alınan teknik kararlardan ziyade, devletlerin siyasi iradeleri ile bu iradenin kamuoyuna sunulmuş biçimleri arasındaki tezadı ortaya çıkaran medya yansımaları ve görsel diplomasi krizleri olmuştur.

Zirvenin TDT üyesi devletlerin ana akım ve resmi medya organlarındaki yansımaları incelendiğinde, devletlerin söylem inşasının ulusal çıkar ve önceliklere göre nasıl şekillendiği açıkça görülmektedir. Türkiye'de Anadolu Ajansı (AA) ve diğer resmi medya organları, zirveyi "hegemonik bir yükseliş retoriğiyle"⁷ sunarken; Azerbaycan medyasında (*Bizim Yol* vb.) bu durum Karabağ zaferi sonrası ivme kazanan Türk eksenli müttefiklik ilişkilerinin mutlak tasdiki olarak işlenmiş ve konuya dair basında geniş çaplı bir yer ayrılmıştır. Buna karşın, Türkistan coğrafyasındaki cumhuriyetlerin medya dünyasında daha fonksiyonel bir üslup benimsenmiştir. *Azattyk* ve *Daryo.uz* gibi platformlarda yer alan "Türkistan'dan yeni jeopolitik sinyal" şeklindeki vurgular, ideolojik bir birliktelikten ziyade bölgesel iş birliğinin getireceği pragmatik faydalara odaklanıldığını göstermektedir. Öte yandan, katı izolasyonist bir politika izleyen Türkmenistan basınının zirveye dair tamamen sessiz kalması ve Macaristan ana akım medyasında konunun hiç yer bulmayıp yalnızca Kazakistan'ın Budapeşte Büyükelçiliği üzerinden "ikincil yol diplomasisi (track-two diplomasi)"⁸ kapsamında sınırlı bir paylaşım ile geçiştirilmesi, entegrasyon sürecinin karşılaştığı içsel kısıtlamaları net bir biçimde ifşa etmiştir.

Türkistan Zirvesi'nin kamu diplomasisi ve uluslararası hukuk bağlamındaki en büyük kırılma noktası ise KKTC'nin "de facto"⁹ katılımı ile "de jure"¹⁰ temsiliyeti arasında yaşanan kriz üzerinden şekillenmiştir. Gözlemci statüsündeki KKTC'nin Cumhurbaşkanı Tufan Erhürman zirvede bizzat yer almış; adaya dönüşünün ardından yaptığı açıklamalarda ise Kıbrıs Türk halkının maruz kaldığı uluslararası izolasyonları yüksek perdeden eleştirmiş ve bu kararlı duruş Kıbrıs basınında geniş yankı bulmuştur. Ne var ki TDT nezdindeki bu meşruiyet arayışı, üye bazı devletlerin resmi yayınlarında "stratejik muğlaklık"¹¹ filtresine takılmıştır. Türkiye ve Azerbaycan kaynaklı fotoğraflarda ve TDT'nin resmi internet sitesinde (turkicstates.org) Erhürman ve KKTC bayrağı açıkça yer alırken; ev sahibi Kazakistan'ın devlet televizyonu (*Qazaqstan TV*) başta olmak üzere Türkistan coğrafyasındaki bazı medya organlarında (*özellikle doğrudan devlet desteği olmayan finansmanla yayın yapan televizyon kanalları ve dış politika çizgisine bağlı ulusal haber ajanslarında*) "görsel dışlama"¹² taktiği uygulanarak KKTC bayrağına yer verilmemiş, buna mukabil bölgedeki diğer bazı basın kuruluşlarında (*görece daha esnek bir yayın politikası izleyen özel haber portalları ile bağımsız bölgesel analiz sitelerinde*) ise böylesi bir sansür uygulanmamıştır. Uygulanan bu asimetrik tutum, Türkistan devletlerinin Birleşmiş Milletler kararları ve Batı ile olan ilişkilerinde "bilişsel uyumsuzluk"¹³ yaratmamak adına izledikleri ikili denge politikasının en somut kanıtıdır. Ankara ve

⁶ Türkistan coğrafyasında fiber optik ağlar, veri merkezleri ve ortak teknolojik altyapılar üzerinden kurulan sınır aşan dijital entegrasyon projesi.

⁷ Belirli bir aktörün veya grubun, uluslararası sistemde veya bölgesel alt sistemde baskın güç konumuna eriştiğini ve kendi normlarını kabul ettirdiğini savunan siyasi söylem biçimi.

⁸ Resmi devlet görevlileri dışındaki sivil veya gayrresmî diplomatik kanalların kullanılarak devletler arası iletişimin dolaylı yoldan sürdürülmesi.

⁹ Hukuki bir tanınma olmaksızın fiilen var olma durumu.

¹⁰ Uluslararası hukuk normları çerçevesinde resmi ve yasal olarak tanınma durumu.

¹¹ Devletlerin, farklı uluslararası aktörlerle çatışmaktan kaçınmak veya manevra alanını genişletmek amacıyla, belirli bir konudaki tutumlarını kasıtlı olarak belirsiz ve yoruma açık bırakması stratejisi.

¹² Bir aktörün uluslararası bir platformdaki fiziksel varlığının, ev sahibi veya diğer üyeler tarafından medya araçları üzerinden kasıtlı olarak sansürlenerek görünmez kılınması.

¹³ Bir devletin uluslararası taahhütleri ile fiili eylemleri arasındaki çelişkinin yarattığı diplomatik gerilim durumu.

Lefkoşa'nın bu durumu diplomatik bir kriz nedeni yapmayarak tolere etmesinin, fiili varlığın zamanla hukuki tanınmaya dönüşeceği yönündeki "sosyalleşme"¹⁴ beklentisinden kaynaklandığı söylenebilir.

TDT'nin Türkistan gibi sembolik ağırlığı yüksek bir şehirde gerçekleştirdiği bu ileri düzey diplomatik hamle, Türkistan'ın geleneksel hegemonik gücü Rusya Federasyonu tarafından bölgesel statükoya yönelik bir tehdit olarak algılanmış ve bu durum Rus medya aygıtlarına hızla yansımıştır. Rusya'nın "Yakın Çevre Doktrini"¹⁵ kapsamında kendi etki alanı olarak gördüğü Türkistan coğrafyasında Türkiye'nin kurumsal ağırlığını artırması, Rus merkezli propaganda organlarında sistematik bir küçümseme kampanyasıyla karşılanmıştır. Örneğin, Rusya merkezli Avrasya analiz portalı *Ritmeurasia.ru*, zirve sonuçlarını ve dijital entegrasyon hedeflerini açıkça temelsiz bir hedef olarak nitelendirmiştir. Rus medyası, üye devletler arasındaki sosyo-ekonomik gelişmişlik farklarını öne çıkararak ortak bir teknolojik ekosistem kurma vizyonunun uygulanamaz olduğunu iddia etmiştir. Uluslararası ilişkiler teorileri bağlamında bu söylem, "karşı-hegemonik retorik"¹⁶ taktığının klasik bir örneğidir. Sonuç itibarıyla, Türkistan Zirvesi'nde alınan kararlar, asimetrik medya yansımaları, KKTC etrafında şekillenen stratejik görünmezlik politikaları ve Rusya'nın ürettiği söylemsel direnç; Türk Devletleri Teşkilatı'nın bölgesel bir oyuncu olmaktan çıkıp, çok boyutlu ve sancılı bir rasyonalizasyon süreci yaşayarak Türkistan jeopolitiğinin merkezine yerleştiği şeklinde yorumlanabilir.

2. 15 Mayıs 2026 Türkistan Bildirisi

TDT'nin 15 Mayıs 2026 tarihinde gerçekleştirdiği gayriresmî zirve neticesinde yayımlanan Türkistan Bildirisi, teşkilatın kurumsal evriminde dijital entegrasyon ve siber güvenlik başlıklarını uluslararası hukukun ve bölgesel iş birliğinin merkezine taşıyan temel bir kurucu metin hüviyetindedir. Bildirinin kavramsal ve normatif çerçevesi incelendiğinde, salt bir niyet beyanından ziyade, üye devletler arasında teknolojik altyapıların uyumlaştırılmasını hedefleyen bağlayıcı stratejik hedefler içerdiği görülmektedir. Bildirinin giriş bölümünde (s. 1), Kazakistan'ın manevi başkenti Türkistan'ın tarihsel misyonuna bir atıf yapılarak, ortak kültürel mirasın yirmi birinci yüzyılın teknolojik gerçeklikleriyle sentezlendiği bir vizyon ortaya konulmuştur. Metnin başlangıç maddelerinde (Madde 1-3), Türk dünyasının tarihsel bağlarının artık yalnızca kültürel bir nostalji aracı olmadığı, aksine sürdürülebilir bir dijital ve teknolojik ortaklık için ontolojik bir zemin teşkil ettiği resmi olarak kayıt altına alınmıştır. Bu durum, uluslararası ilişkiler teorileri bağlamında teşkilatın etnosembolik temellerini çağdaş entegrasyon kuramlarıyla, özellikle bütünleşmenin yayılma etkisi¹⁷ ile başarılı bir biçimde entegre ettiğini göstermektedir.

Bildirinin omurgasını, üye devletler arasında kurulması planlanan Dijital İpek Yolu vizyonu ve ortak yapay zekâ stratejilerinin kurumsallaştırılması oluşturmaktadır. Metnin teknolojik iş birliğini düzenleyen maddelerinde (Madde 6 ve 7), ulusal yapay zekâ algoritmalarının geliştirilmesinde etik standartların

¹⁴ Uluslararası ilişkilerde bir aktörün, zamanla diğer devletler tarafından mevcut uluslararası topluma ve kurumsal yapıya entegre edilerek meşruiyet kazanması süreci.

¹⁵ Moskova'nın, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlıklarını kazanan eski Sovyet cumhuriyetlerini kendi doğal nüfuz alanı ve hayati güvenlik bölgesi olarak tanımladığı dış politika konsepti.

¹⁶ Mevcut veya yükselen bir güç merkezinin otoritesini ve vizyonunu zayıflatmak amacıyla rakip aktörler tarafından üretilen alternatif siyasi söylem.

¹⁷ Yayılma Etkisi (Spillover) ve Neo-Fonksiyonalist Entegrasyon (teorisinde, ekonomik veya teknik gibi belirli bir alanda başlatılan entegrasyon çabalarının, zamanla kendiliğinden siyasi veya güvenliğe dair diğer alanlara da sıçrayarak bütünleşmeyi derinleştirme sürecidir. Teoriye göre, üye devletlerin belirli bir teknik sektörde (örneğin dijital altyapı veya enerji) kurumsal iş birliğine gitmesi, bu sektöre bağlı diğer alanlarda da ortak düzenleme ihtiyacı doğurur. Bu durum, ulus-üstü kurumların yetkilerinin artmasına ve başlangıçta tamamen işlevsel/ekonomik temelli olan sürecin kaçınılmaz olarak siyasi bütünleşmeye doğru evrilmesine yol açar (Bkz. Ernst B. Haas, *The Uniting of Europe: Political, Social, and Economic Forces, 1950-1957*, Stanford University Press, 1958).

belirlenmesi ve veri paylaşım protokollerinin oluşturulması karara bağlanmıştır. Özellikle (Madde 8)'de vurgulanan kamu hizmetlerinin dijitalizasyonunda ortak platformların kullanılması hedefi, üye devletlerin e-devlet altyapılarının birbirleriyle birlikte çalışabilirlik¹⁸ ilkesi çerçevesinde entegre edilmesini öngörmektedir. Bu hedef, TDT'nin yalnızca devlet başkanları düzeyinde bir istişare mekanizması olmaktan çıkarak, vatandaşların gündelik hayatlarına ve bürokratik süreçlere doğrudan etki eden ulus-aşırı bir yönetim ağına dönüşme iradesini yansıtmaktadır. Belgenin ilerleyen sayfalarında (s. 3) detaylandırılan teknoloji transferi ve ortak Ar-Ge fonlarının kurulması kararı, bu teorik entegrasyonun finansal ve yapısal altyapısını teminat altına almaktadır.

Türkistan Bildirisi'nin jeopolitik güvenlik mimarisi açısından en kritik bölümlerinden biri, siber güvenlik ve veri egemenliği konularına ayrılan kısımdır. Bildiride (Madde 11), küresel siber tehditlere karşı kolektif bir siber savunma ve erken uyarı mekanizmasının tesis edilmesi çağrısında bulunulmuştur. Kritik altyapıların siber saldırılardan korunması amacıyla üye ülkelerin siber güvenlik kurumları arasında anlık istihbarat ve veri paylaşımı yapılmasını öngören kısımlar (Madde 12), TDT'yi geleneksel bir ekonomik blok olmanın ötesine taşıyarak yumuşak güvenlik¹⁹ alanında da bir ittifak modeline yaklaştırmaktadır. Bu bağlamda bildiri, küresel teknoloji tekellerine karşı Türk dünyasının kendi veri lokalleştirme²⁰ politikalarını geliştirerek kolektif bir dijital egemenlik²¹ kalkını oluşturma çabası olarak okunmalıdır (s. 4-5). Bu adımlar, üye devletlerin dijital çağda asimetrik tehditlere karşı tek başlarına geliştiremedikleri direnci, bölgesel bir rejim inşası yoluyla maksimize etme stratejisinin hukuki zeminini oluşturmaktadır.

Ağırlıklı teması teknoloji ve yapay zekâ olmasına rağmen, Türkistan Bildirisi'nde teşkilatın ana jeostratejik arterlerinden biri olan Hazar Geçişli Doğu-Batı Orta Koridoru'nun entegrasyon sürecine de özel bir atıf yapılmıştır. Bildirinin lojistik ve ulaştırma hedeflerini güncelleyen bölümünde (Madde 15), fiziksel ulaştırma hatlarının dijital gümrükleşme ve blokzincir tabanlı lojistik takip sistemleri ile modernize edilmesi kararlaştırılmıştır. Lojistik darboğazların²² aşılması ve sınır geçişlerinin hızlandırılması için dijital teknolojilerin seferber edilmesini öngören stratejiler (Madde 16), fiziki coğrafyanın dezavantajlarının siber uzayın imkânlarıyla nasıl telafi edileceğine dair somut bir eylem planı sunmaktadır.

Bildirinin bir diğer özgün yönü, alınan kararların salt bir temenni niteliğinde kalmayıp, kurumsal bir denetim mekanizmasına bağlanmasıdır. Metnin sonuç bölümüne doğru yer alan ve kararların uygulanabilirliğini denetlemek üzere "Dijital Entegrasyon Ortak Çalışma Grubu" ile "Yapay Zekâ Etik Kurulu" gibi daimî alt komisyonların kurulmasını öngören maddeler (Madde 21-22), teşkilatın yapısal olarak derinleştiğini kanıtlamaktadır. Bu durum, TDT'nin Türkistan coğrafyasında sadece dışarıdan gelen kurallara uyan bir yapı değil, aynı zamanda teknolojik ve jeopolitik standartları belirleyen bir normatif güç²³ statüsüne erişme arzusunu belgelemektedir. Bildiri, dış aktörlerin Türkistan'daki teknolojik tahakkümüne karşı Türk dünyasını kendi kendine yetebilen, izole olmayan ancak otokton (yerli) bir siber-politik alan olarak kurgulayarak,

¹⁸ Farklı ulusal bilgi sistemlerinin, e-devlet altyapılarının ve veri tabanlarının herhangi bir kısıtlama olmaksızın birbirleriyle uyumlu bir şekilde veri alışverişi yapabilme ve ortak çalışabilme kapasitesi.

¹⁹ Askeri sınırların ve konvansiyonel silahlı tehditlerin dışında kalan; siber saldırılar, ekonomik istikrarsızlık, dezenformasyon, çevre sorunları ve insan kaçakçılığı gibi alanlarda devletlerin güvenliğini tehdit eden unsurlara karşı alınan tedbirler bütünü.

²⁰ Bir ülkenin veya entegrasyon bölgesinin vatandaşlarına ait dijital verilerin, yabancı sunucular yerine fiziki olarak ülke veya bölge sınırları içerisindeki sunucularda depolanmasını ve işlenmesini zorunlu kılan hukuki/teknolojik strateji.

²¹ Devletlerin veya bölgesel örgütlerin kendi sınırları içerisindeki dijital altyapılar, donanımlar, yazılımlar ve üretilen veriler üzerinde dışa bağımlı olmaksızın mutlak kontrol ve denetim hakkına sahip olma durumu.

²² Ticaret ve ulaştırma hatlarında kapasite yetersizliği, gümrük prosedürlerinin yavaşlığı veya altyapı eksikliği nedeniyle mal ve hizmet akışının tıkanarak tüm tedarik zincirini yavaşlattığı stratejik noktalar.

²³ Uluslararası ilişkilerde bir aktörün, askeri veya ekonomik zorlamaya başvurmadan, kendi değerlerini, standartlarını ve kurallarını diğer aktörlere meşru ve kabul edilebilir kılarak uluslararası sistemi şekillendirme kapasitesi.

küresel sistemdeki çok kutuplu yapıya bölgesel bir rasyonellikle entegre olma stratejisini ortaya koyduğu söylenebilir (s. 7-8).

Sonuç ve Öngörüler

Türk Devletleri Teşkilatı'nın (TDT) 1992 yılındaki ilk liderler zirvesinden 15 Mayıs 2026 tarihli Türkistan Gayriresmî Zirvesi'ne uzanan tarihsel ve kurumsal gelişim çizgisi, yapının gevşek bir kültürel istişare forumundan normatif ve fonksiyonel derinliğe sahip bölgesel bir aktöre evrilmekte olduğunu göstermektedir. Nahçıvan Antlaşması ile başlayan kurumsallaşma süreci, 2021 yılındaki isim değişikliği ve ardından kabul edilen uzun vadeli stratejik vizyon belgeleriyle tüzel bir olgunluğa erişmiştir. Teşkilatın son olarak küresel yapay zekâ, siber güvenlik ve dijital entegrasyon parametrelerini kurumsal gündeminin merkezine taşıması, Türkistan jeopolitiğinde konvansiyonel iş birliği modellerinin ötesine geçme iradesinin bir göstergesi olarak ele alınabilir nişanesidir. Yapılan çok boyutlu söylem ve kurumsal metin analizleri, TDT'nin etnosembolik meşruiyet zeminini neo-fonksiyonalist entegrasyon mekanizmalarıyla tahkim ederek, bölgesel bütünlüşmeyi yapısal bir sürekliliğe kavuşturduğunu doğrulamaktadır.

Geleceğe yönelik projeksiyonlar bağlamında, TDT'nin önündeki en önemli stratejik sınamayı ve aynı zamanda fırsat alanını, kurumsal kararlar ile üye devletlerin ulusal dış politika realizmleri arasında yürütülen hassas denge politikaları oluşturulacağı tahmininde bulunulabilir. Türkistan Zirvesi'nin medya yansımalarında ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin de facto katılımına yönelik görsel diplomasi pratiklerinde gözlemlenen asimetrik tutum, teşkilat içi entegrasyonun henüz tek sesli bir blok niteliği taşımadığını belgelemektedir. Türkistan coğrafyasındaki cumhuriyetlerin küresel hukuk normları, Birleşmiş Milletler kararları ve Batılı aktörlerle olan ilişkilerinde bilişsel uyumsuzluk yaşamamak adına benimsedikleri stratejik muğlaklık filtreleri, yakın ve orta vadede bu tür mikro diplomatik gerilimlerin ve denge arayışlarının devam edeceğine işaret etmektedir. Ancak Ankara ve Bakü başta olmak üzere üye devletlerin bu geçiş süreçlerini bir kriz dinamiği yerine kolektif bir sosyalleşme evresi olarak rasyonalize etmesi, kurumsal yapının kırılğan olmadığını aksine esnek bir adaptasyon kabiliyetine sahip olduğunu göstermektedir.

Teşkilatın orta ve uzun vadeli geleceğini şekillendirecek bir diğer yapısal değişken ise bölge dışı hegemonik güçlerin, özellikle Rusya Federasyonu'nun geliştirdiği karşı-hegemonik retorik ve stratejik direnç mekanizmalarıdır. Rusya'nın Yakın Çevre Doktrini kapsamında kendi etki alanı olarak kurguladığı sahada TDT'nin veri egemenliği, siber güvenlik ve dijital altyapı ortaklığı üzerinden özerk bir siber-politik alan inşa etme çabası, statüko savunucusu aktörler tarafından sistematik bir söylemsel devalüasyona tabi tutulmaya devam edecektir. Propaganda mekanizmalarının bu entegrasyon hamlelerini temelsiz bir ütopya olarak çerçeveleme gayretlerine rağmen, TDT'nin attığı somut adımlar Türkistan coğrafyasında çok kutuplu yeni bir güç merkezinin filizlendiği şeklinde yorumlanabilir. Sonuç olarak TDT, küresel sistemdeki jeopolitik kaymalar ve siber-teknolojik dönüşümler karşısında, üye devletlerin kolektif direnç kapasitelerini maksimize eden, izole olmayan ancak otokton bir bölgesel rejim inşası olarak Türkistan'ın geleceğinde belirleyici bir rol oynamayı sürdürecektir.

Yararlanılan Kaynaklar

7tv.kg. (2026, 16 Mayıs). Türk devletleri teşkilatının sammiti ayaktap Sadyr Caparov Bişkek'e sapar aldı. <https://7tv.kg/t-rk-mamleketter-uyumunun-sammiti-ayaktap-sadyr-zhaparov-bishkekke-sapar-aldy/>

Abai.kz. (2026, 16 Mayıs). TDT Türkistan sammiti hám onıń geosiyasiy mánisi. <https://abai.kz/post/216675>

Anadolu Ajansı. (2026, 15 Mayıs). Türk Devletleri Teşkilatı gayriresmî zirvesi yapıldı. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turk-devletleri-teskilati-gayriresmi-zirvesi-yapildi/3938418>

Aran TV. (2026, 14 Mayıs). Türk Dövlətləri Təşkilatının qeyri-rəsmi sammiti öncəsi Türkistanda son hazırlıqlar. <https://arantv.az/?p=852252>

Avrasya İncelemeleri Dergisi. (2023). Türk Devletleri Teşkilatı ve bütünleşme dinamikleri. <https://dergipark.org.tr/pub/avrasyad/article/1223099>

Azattyk Radyosu. (2026, 15 Mayıs). Türkistan: Sanaripdik kün tartip zhana zháını geosiyasıy signal. <https://www.azattyk.org/a/33757142.html>

Azattyq Radiosy. (2026, 15 Mayıs). Türkistanda türki memleketteri úıymynyn beiresmi sammiti ótip zhatyr. <https://www.azattyq.org/a/turkistanda-turki-memleketteri-uiymynyn-beiresmi-sammiti-otip-zhatyr/33757645.html>

Azerbaycan İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzi (E-Reforms). (2026, 16 Mayıs). Türk dövlətləri arasında nəqliyyat əlaqələri uzunmüddətli perspektivlərə malikdir. <https://ereforms.gov.az/az/media/xeberler/turk-dovletleri-arasinda-neqliyyat-elaqeleri-uzunmuddetli-perspektivlere-malikdir-2689>

Baq.kz. (2026, 15 Mayıs). Türkistanda türki memleketteri úıymynyn beiresmi sammiti bastaldı. <https://baq.kz/turkistanda-turki-memleketteri-uyymynyn-beyresmi-sammiti-bastaldy-320026775/>

Barakelde. (2026, 16 Mayıs). Türkistan sammitinin zhaını rızıqları zhana sanaripdik turaqtuluk. <https://barakelde.org/news:768423/?from=barakelde&place=nowread>

Bizim Yol. (2026, 19 Mayıs). Türkistan görüşünün pərdəarxası: Bakı və Ankara xətti üstünlük təşkil edir. <https://bizimyol.info/aze/articles/2026/05/19/163080tjxk10n4oao.html>

Daryo.uz. (2026, 19 Mayıs). Turkistondan yangi geosiyosiy signal: Turkiy davlatlar yangi makon qurmoqchi. <https://daryo.uz/2026/05/19/turkistondan-yangi-geosiyosiy-signal-turkiy-davlatlar-yangi-makon-qurmoqchi>

Erkin-Too. (2026, 16 Mayıs). Türkistan sammiti: Sadyr Zhaparovdun ish sapary ayaktady. <https://erkin-too.kg/turkistan-sammiti-sadyr-zhaparovdun-ish-sapary-ayaktady/>

Haas, E. B. (1958). *The Uniting of Europe: Political, Social, and Economic Forces, 1950-1957*. Stanford University Press.

Haberler.com. (2021, 12 Kasım). Prof. Dr. Köksal Şahin: AB ve BRICS'in ardından şimdi de Türk Dünyası dönemi başlıyor. <https://www.haberler.com/toplum/prof-dr-koksal-sahin-ab-ve-brics-in-ardindan-simdi-14534602-haberi/>

İçtimai Siyasi Süreçler ve Analitik Araştırmalar Merkezi (ICMA). (2026, 13 Mayıs). Türk Dövlətləri Təşkilatının qeyri-rəsmi sammiti Türkistanda keçiriləcək. <https://icma.az/news/turk-dovletleri-teskilatinin-qeyri-resmi-zirvesi-turkistanda-kecirilecek-1698409>

Jadid.uz. (2026, 15 Mayıs). Turkiy dunyo va Turkiston sammiti: Raqamli kelajakka qadam. <https://jadid.uz/turkiy-dunyo-va-turkiston-sammiti/>

Kazakistan Cumhuriyeti Budapeşte Büyükelçiliği. (2026, 15 Mayıs). 2026. május 15-én Türkisztánban került megrendezésre a Türk Államok Szervezetének nem hivatalos csúcstalálkozója. <https://www.facebook.com/Kazembhun/videos/1605957363801719/>

Kazakistan Cumhuriyeti Çimkent Valiliği (Otyrar). (2026, 12 Mayıs). Türkistanda türki memleketteri úymynyń beiresmi sammiti ótedi. <https://kz.otyrar.kz/2026/05/tturkistanda-turki-memleketteri-ujymynyń-bejresmi-sammiti-otedi/>

Kazakistan Cumhuriyeti Dijital Gelişim Bakanlığı (Gov.kz - Güney Kazakistan). (2026, 14 Mayıs). Türkistan sammitiniń infraqurılımdıq daındıǵı. <https://www.gov.kz/memleket/entities/ontustik/press/news/details/1219118>

Kazakistan Cumhuriyeti Türkistan Eyaleti Valiliği (Gov.kz - Jetisay). (2026, 15 Mayıs). Mártebeli mehmandardı qarsı alu: Türkistan beiresmi sammiti. <https://www.gov.kz/memleket/entities/turkestan-zhetisai/press/news/details/1219930>

Kıbrıs Postası. (2026, 16 Mayıs). Erhurman TDT Zirvesi sonrası konuştı: Kıbrıs Türk halkının çözüm iradesine raǵmen izolasyona maruz kalması kabul edilemez. https://www.kibrispostasi.com/c35-KIBRIS_HABERLERI/n602135-erhurman-tdt-zirvesinde-kibris-turn-halkinin-cozum-iradesine-ragmen-izolasyona-maruz-kalması-kabul-edilemez

Kursiv Media. (2026, 15 Mayıs). Türki memleketteri úymynyń beiresmi sammiti Türkistan qalasynda ashıldı. <https://kz.media/kk/2026-05-15/tuerki-memleketteri-ujymynyng-bejresmi-sammiti-tuerkistan-qalasynda-ashyldy/>

Oxu.az. (2026, 13 Mayıs). Türk Dövlötləri Təşkilatının qeyri-rəsmi zirvə toplantısının keçiriləcəyi tarix açıqlanıb. <https://oxu.az/dunya/turk-dovletleri-teskilatinin-qeyri-resmi-zirve-toplantisinin-kecirileceyi-tarix-aciqlanib>

Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Ofisi. (2026, 15 Mayıs). O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev Turkistondagi norasmiy sammitda ishtirok etdi. <https://president.uz/oz/lists/view/9216>

PTRK Kazakistan. (2026, 15 Mayıs). Türki memleketteri úymynyń beiresmi sammiti - 15 Mamır 2026. <https://www.facebook.com/prtk.kz/videos/1751158759661854/>

Qazaqstan TV. (2026, 15 Mayıs). Türkistandaǵı beiresmi sammit hám tikelei efir talqılawı. <https://qazaqstan.tv/news/227069>

Qazaqstan TV. (2026, 16 Mayıs). TDT sammitiniń qoritındı jınalısı hám qatılısı memleketterdiń rásımı rəmızderi. <https://qazaqstan.tv/news/227143>

Reporter.kg. (2026, 15 Mayıs). TMUunun Türkistandagy sammiti: Sanariptik kün tartip, sayasiy bildiruulor zhana Kyrgyz aktsenti. <https://reporter.kg/tmunun-turkstandagy-sammiti-sanariptik-kun-tartip-sayasiy-bildiruulor-zhana-kyrgyz-aktsenti/>

Ritm Eurasii. (2026, 16 Mayıs). Neformal'nyy sammit Organizatsii Tyurkskikh Gosudarstv zavershilsya v Turkeстане: Nesbytochnaya mechta. <https://www.ritmeurasia.ru/news--2026-05-16--neformalnyj-sammit-organizacii-tjurkskih-gosudarstv-zavershilsja-v-turkeстане-87758>

Şahin, K. (2023). *Türk dünyasında kurumsal entegrasyon ve gelecek vizyonu*. Sakarya Üniversitesi Yayınları. <https://sauyayinlari.sakarya.edu.tr/uploaded/custom/kitap/a1dda03e-283f-43fe-983d-430b81592cd4.pdf>

Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÜRKMER). (2021). *Prof. Dr. Köksal Şahin'den Türk Konseyi 8. Devlet Başkanları Zirvesi'ne dair analizler*. <https://turkmer.sakarya.edu.tr/tr/duyuru/goster/106591/prof-dr-koksal-sahin-den-turk-konseyi-8-devlet-baskanlari-zirvesi-ne-dair-analizler>

Sputnik Özbekistan. (2026, 15 Mayıs). Şavkat Mirziyoyev Türk Devletleri Teşkilatı gayriresmî sammitinde iştirak etti. <https://oz.sputniknews.uz/20260515/mirziyoev-tdt-57578280.html>

TRT Avaz. (2026, 14 Mayıs). Türkistan şaarından Stambul şaarına caını ava kattamı açıldı. <https://www.trtavaz.com.tr/haber/kir/turkistandan/t-rkstan-shaarynan-stambul-shaaryna-zha-y-aba-kattamy-achyldy/6060e22d01a30a12008130e9>

TRT Kırgızistan. (2026, 15 Mayıs). TDT liderleri Türkistan'da dijital geleceği ele aldı. <https://www.trtkyrgyz.com/article/89ccb8f9050b>

Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreterliği. (2026). 2026 *Türkistan Bildirisi*. <https://www.turkicstates.org/u/Declaration%20TR.pdf>

Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreterliği. (2026, Mayıs). *Haber Arşivi ve Katılımcı Listeleri*. <https://www.turkicstates.org/kz/newsarchive?y=2026&m=5>

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2026, 15 Mayıs). Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türk Devletleri Teşkilatı gayriresmî zirvesinde konuştu. <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-turk-devletleri-teskilati-gayriresmi-zirvesinde-konustu>

Türksoy Genel Sekreterliği. (2026, 15 Mayıs). Türk Devletleri Teşkilatı gayriresmî zirvesi Türkistan'da düzenlendi. <https://www.turksoy.org/haberler/turk-devletleri-teskilati-gayriresmi-zirvesi-turkistanda-duzenlendi>

Uza.uz. (2026, 15 Mayıs). Turkistonda Turkiy Davlatlar Tashkilotining norasmiy sammiti boshlandi. https://uza.uz/en/posts/turkistonda-turkiy-davlatlar-tashkilotining-norasmiy-sammiti-boshlandi_858124

Xabar.uz. (2026, 15 Mayıs). Turkiy davlatlar etakchilari Turkistonning tarixiy majmuasini ziyaret etti. <https://xabar.uz/uz/siyosat/turkiy-davlatlar-etakchilari-turkistonning-tarixiy>

Yılmaz, E. (2023). *Türk Devletleri Teşkilatı'nın 10. Zirvesine dair analiz*. Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÜRKMER). https://turkmer.sakarya.edu.tr/sites/turkmer.sakarya.edu.tr/file/Turk_Devletleri_Teskilati_nin_10.Zirvesine_Dair_Analiz_.docx

Yılmaz, E. (2024). *Türk Devletleri Teşkilatı tarihsel bir analiz*. Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÜRKMER). https://turkmer.sakarya.edu.tr/sites/turkmer.sakarya.edu.tr/file/Turk_Devletleri_Teskilati_Tarihsel_Bir_Analiz.pdf